

Prof. dr hab. inż. arch. Tomasz Kozłowski
Katedra Projektowania Architektonicznego
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska
ul. Warszawska 24
31-155 Kraków

Recenzja oceniająca
dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i zawodowy oraz
cykl 21 publikacji powiązanych tematycznie pt.
Miasto w okresie transformacji – w kierunku miasta ekologicznego (wybrane zagadnienia)
pana dr. inż. arch. Bogusława Wówrzczki,
przygotowana w ramach przewodu habilitacyjnego.

Opinia dokonana na zlecenie wystosowane przez prof. dr hab. inż. Andrzeja Ożyhara, Prorektora ds. Nauki Politechniki Wrocławskiej, z dnia 13 marca 2023 roku. Recenzja została wykonana na podstawie materiałów dostarczonych przez Pana Prorektora, a przygotowanych przez Kandydata dr. inż. arch. Bogusława Wówrzczkę.

1. Informacje ogólne o Kandydacie.

Pan Bogusław Wówrzczka ukończył studia magisterskie na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, w 1977 roku. W 1986 roku otrzymał tytuł naukowy doktora na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej za pracę doktorską *Wpływ czynników klimatycznych na kształtowanie architektury hal przemysłowych*, której promotorem był prof. dr hab. inż. arch. Stanisław Sołowij.

Kandydat pracuje od 2022 roku jako adiunkt w Katedrze Projektowania Architektoniczno-Konstrukcyjnego Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej we Wrocławiu.

2. Ocena dorobku naukowego.

Od początku pracy zawodowej Kandydat był aktywna naukowo. Zainteresowania badawcze Habilitanta koncentrują się na obszarze zagadnień związanych z procesem przekształcania miasta postindustrialnego na miasto ekologiczne.

Po doktoracie Habilitant kontynuuje swoje zainteresowania naukowe, są to zagadnienia dotyczące miasta ekologicznego. Szczególną uwagę poświęca badaniom nad rewitalizacją miasta poprzez adaptacyjne przekształcenia struktur przemysłowych, samowystarczalności miasta w zakresie produkcji żywności oraz odpadów w mieście. Badania te zostały opisane w artykułach oraz rozdziałach w monografiach. Można pokusić się o wyliczenie publikacji: jedenaście rozdziałów monografiach, dziewięć artykułów

naukowych, oraz referat. Większość z nich powstała na podstawie studiów przypadków, projektów i realizacji architektonicznych oraz urbanistyczne (także autorstwa Habilitanta), a także badań literaturowo-interpretacyjne oraz zebranych przez Autora danych statystycznych i ankietowych.

Wyniki analiz i badań naukowych Pan dr Bogusław Wowrzeczka zawarł w wielu publikacjach naukowych. Podsumowaniem tych działań Kandydata, jest seria dwudziestu jeden publikacji, które Autor nazwał *Miasto w okresie transformacji – w kierunku miasta ekologicznego (wybrane zagadnienia)*. Przypisane publikacje są do trzech grup tematycznych: *Rewitalizacji miasta poprzez adaptacyjne przekształcenia struktur przemysłowych – recykling terenów i substancji budowlanej, Samowystarczalności miasta w zakresie produkcji żywności, Odpadów w mieście – skalowania, przetwarzania i składowania*.

Ilościowo dorobek naukowy pana dr. Wowrzeczki przedstawia się bardzo imponująco. Jest on autorem siedemnastu rozdziałów w monografiach i książkach, opublikował dwadzieścia trzy artykuły w czasopismach naukowych. Habilitant jest także autorem trzech bardzo ważnych i nagradzanych dzieł architektonicznych oraz trzydziestu innych realizacji. Ma 58 cytowań (dane z maja 2023), we wniosku podaje 38, h-indeks 4. Należy bardzo podkreślić wzrost cytowanych publikacji Pana dr od momentu złożenia dokumentacji.

Pan dr inż. Bogusław Wowrzeczka powiększył dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora, dużą część dorobku stanowią publikacje indywidualne. Jak widzimy, znaczną aktywność publikacyjną podbudowuje udziałami w konferencjach naukowych. W działalności Habilitanta podkreślić należy aktywne i konsekwentne łączenie nauki z pracą zawodową. Zakres i poziom opracowań naukowych pozwala pozytywnie ocenić tę część jego dorobku.

3. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego.

Habilitant prowadził szereg przedmiotów związanych z projektowaniem architektonicznym oraz budownictwem. Był także opiekunem praktyk rysunkowych dla studentów Wydziału Architektury. Opracował karty do 14 przedmiotów, co pokazuje wielki zakres jego pracy. Pana dr Wowrzeczka był promotorem 200 prac dyplomowych (120 prac magisterskich i 80 prac inżynierskich) co dowodzi, że jest postacią rozpoznawalną na macierzystym WA. Kilka z prac zostało nominowanych do nagród krajowych, a jedna otrzymała II nagrodę w międzynarodowym konkursie w Iraku.

Od 2014 r. sprawuje on opiekę naukową nad doktorantami jako promotor pomocniczy. W 2017 r. dr inż. arch. Cezary Szpytma obronił na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej rozprawę *Model dostosowania środowiska architektonicznego szkół podstawowych do potrzeb współczesnej edukacji na przykładzie szkół polskich* (promotor: dr hab.inż. arch. Aleksandra Prokopska, prof.PRz.), której był promotorem pomocniczym. Jest również promotorem pomocniczym otwartego w roku 2019 na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej przewodu doktorskiego mgr inż. arch. Michała Pieczki *Architektura i narracja muzeów biograficznych przełomu XX i XXI wieku* (promotor prof. dr hab. inż. arch. Marzanna Jagiełło).

Habilitant był organizatorem i uczestniczył wielokrotnie jako opiekun w studenckich warsztatach architektonicznych, w tym sześciokrotnie w warsztatach międzynarodowych (Cottbus, Niskie Łąki, Fresh Design, Leszno, Ciepłowody).

Należy podkreślić, że dr. Wowrzeczka prowadził zajęcia na Urban Planning Department/Garyounis University w Libii z zakresu projektowania urbanistycznego (wykłady i ćwiczenia) na 7 semestrze studiów Bsc. W UPD był promotorem 12 prac dyplomowych z zakresu planowania przestrzennego i urbanistyki. W okresie pobytu na Garyounis University w latach 1987-1990 uczestniczył w tworzeniu nowego programu studiów dla kierunku Architektura, który powstał w ramach Faculty of Engineering.

Pan dr Wowrzeczka uczestniczył w organizacji szeregu przedsięwzięć na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej oraz poza nim. Przez 14 lat (w latach 1999-2005 oraz w latach 2008-2016) pełnił funkcję Prodziekana ds. Dydaktyki, wdrażał w tym czasie system studiów dwu stopniowych oraz przygotowywał dwukrotnie akredytację Wydziału przez PKA. W tym okresie kierunek Architektura i Urbanistyka uzyskał również akredytację europejską. Wdrażał nowe programy studiów dla studiów na nowo powstałych specjalności na II stopniu studiów. W okresie od 2005 do 2008 r. pełnił funkcję z-cy dyr. Instytutu Architektury i Urbanistyki WA PWR. W okresie od 2014 do 2020 pełnił funkcję z-cy kierownika Katedry Architektury i Sztuk Wizualnych. W okresie dwóch kadencji był członkiem Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej, a na Wydziale Architektury pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Programowej oraz Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Przez wszystkie kadencje pełnił funkcję pełnomocnika Dziekana ds. kierunku Architektura i Urbanistyka opiekunem specjalności Architektura i Urbanistyka.

W latach 2006-2008 pełnił funkcję Koordynatora ds. procesu bolońskiego i ECTS na WA PW. Na rodzimej uczelni był także trzykrotnie elektorem w wyborach władz Politechniki Wrocławskiej.

Poza Uczelnią działał w organizacjach zawodowych jako członek Zarządu SARP/O Wrocław oraz członek Rady Dolnośląskiej Izby Architektów (przez okres trzech kolejnych kadencji).

Należy bardzo podkreślić, że Habilitant za swoją działalność organizacyjną, naukową i dydaktyczną był wielokrotnie nagradzany przez macierzystą uczelnię. W latach 1990-2020 w uznaniu wyróżniającego wkładu w działalność uczelni, za działalność naukowo-dydaktyczną, otrzymał 14-krotnie nagrody Rektora oraz 6-krotnie nagrody Dziekana WA.

Recenzent wymienił tylko niektóre działania dr Bogusława Wowrzeczki a cały dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski Habilitantka można ocenić bardzo pozytywnie.

4. Ocena dorobku zawodowego.

Pan dr Bogusław Wowrzeczka w 1992 uzyskał uprawnienia budowlane bez ograniczeń w specjalności projektowanie architektoniczne, a w roku 1996 uzyskał specjalne kwalifikacje w zakresie wykonywania prac projektowych w specjalności architektonicznej przy zabytkach nieruchomych oraz jest członkiem Izby Architektów. Od roku 1990 był autorem i współautorem 32 zrealizowanych projektów, w tym projektów architektonicznych i urbanistycznych oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską. Należy podkreślić, że część projektów było opracowaniami konkursowymi, co należy bardzo pochwalić. Możemy dostrzec, że zdobyte w pracy zawodowej doświadczenia przekładają się na pracę dydaktyczną oraz naukową Habilitanta. Podczas swojej pracy zawodowej współtworzył on projekty

architektoniczne oraz architektoniczno-urbanistyczne w autorskiej pracowni Manufaktura Nr1.

Dla oceny dorobku zawodowego ważne wydają się uzyskane przez dr. Wowrzcękę nagrody. Możemy wyliczyć: Wyróżnienie w konkursie SARP Nagroda Roku 2015 w kategorii obiekt użyteczności publicznej. Nominacja w europejskim konkursie Miesa van der Rohe w 2017 roku na najlepszą realizację obiektu architektonicznego. Wyróżnienie Ministra Inwestycji i Rozwoju w dziedzinie wybitnych osiągnięć twórczych w 2018 roku za Zakład Termicznego Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Krakowie. I Nagroda w konkursie „Piękny Wrocław” w 2007 roku w kategorii obiekt użyteczności publicznej. Nominacja w europejskim konkursie Miesa van der Rohe w 2007 roku na najlepszą realizację obiektu architektonicznego za Kompleks Dydaktyczny Politechniki Wrocławskiej – Zintegrowane Centrum Studenckie.

Dorobek zawodowy Habilitanta należy ocenić bardzo pozytywnie.

5. Ocena cykl 21 publikacji powiązanych tematycznie pt. *Miasto w okresie transformacji – w kierunku miasta ekologicznego (wybrane zagadnienia)*.

Publikacje stanowią tematyczną całość, zostały opublikowane w różnych wydawnictwach i były oceniane przez różnych recenzentów. Podzielone zostały na trzy części: A: *Rewitalizacja miasta poprzez adaptacyjne przekształcenia struktur przemysłowych (recykling terenów i substancji budowlanej)* składa się z *Kierunki przekształceń zakładów przemysłowych w dobie restrukturyzacji przemysłu, Zasady zrównoważonego rozwoju w procesie przekształceń terenów przemysłowych Wrocławia, Nowe krajobrazy poprzemysłowe – recykling krajobrazu przemysłowego, Przekształcenia terenów i obiektów poprzemysłowych na funkcje "wolnego czasu": turystyki, rekreacji i kultury – omówienie na wybranych przykładach, Dawny kamieniołom Libana w Krakowie w kontekście planowanej rewaloryzacji* (z M. Jagiełło), *Mieszkania w fabrykach – recykling architektury poprzemysłowej, Rewitalizacja architektury poprzemysłowej na funkcje kultury we Wrocławiu – przykłady projektów studenckich* (z M. A. Rusnak), *Rewitalizacja terenu "Nadodrze" we Wrocławiu* (z K. Filipiak), *Manufaktura Nr 1 Bogusław Wowrzcęka – Wrocław* (z. A. Mrozowska, D. Placek), *Adaptacyjne przekształcenia elektrowni miejskich – stare budynki nowe formy, Alte Kraftwerke – neue Energie. Über „energetisierende* (z M. Jagiełło), *Kościół w fabryce – konwersje i kontrowersje* (z M. Jagiełło), *Art in post-industrial facilities – strategies of adaptive reuse for art exhibition function in Poland* (z M. Pieczka). Część B: *Wrocław postindustrialny – farmy miejskie w dawnych fabrykach, Agropolis. Pt. 1, New Atlantis, Agropolis. Pt. 2, A modern city farm, Wieś kolektywna – sen o utopii*. Część C: *City of Waste – Importance of Scale, Hybrydowe zakłady termicznego przetwarzania odpadów – w poszukiwaniu wzorca architektury obiektów utylizacji odpadów, Zakład spalania śmieci* (z M. Teller, J. Baczyński, F. Łapiński), *Formy krajobrazowe w architekturze obiektów gospodarki odpadami w miastach*. Habilitant podaje także dwa bardzo ważne osiągnięcia projektowe Zakładu Termicznego Przetwarzania Odpadów w Krakowie (realizacja 2015) oraz Zintegrowanego Centrum Studenckiego Politechniki Wrocławskiej C-13 we Wrocławiu (realizacja 2007).

Habilitant podaje trzy zagadnienia swoich badań naukowych, są to: *Rewitalizacja miasta poprzez adaptacyjne przekształcenia struktur poprzemysłowych, Samowystarczalność miasta w zakresie produkcji żywności: farmy wertykalne i wioski miejskie oraz Odpady w miastach – skalowanie, przetwarzanie i składowanie*. Jak podkreśla Habilitant, celem prac jest zbadanie problematyki transformacji współczesnego miasta w dążeniu do stworzenia miasta ekologicznego. Jak się wydaje, tematyka tych zagadnień jest zbieżna z zasadami miasta ekologicznego. Poszczególne opisane problemy dotyczą: *zachowania dziedzictwa kulturowego, tożsamości i poczucie miejsca przez rewitalizację i adaptacyjne wykorzystanie istniejącej zabudowy; samowystarczalności w zakresie produkcji żywności i krótkich łańcuchów dostaw, podejścia do łańcucha dostaw produktów o obiegu zamkniętym oraz recyklingu i odzysku zasobów*. Zagadnienia poruszane przez dr Wówrzeczkę ukierunkowują jego badania na zagadnienie dotyczące gospodarki recykulacyjnej miasta ekologicznego. W skład badań wchodzi problemy recyklingu substancji budowlanej, autonomii surowcowo-produkcyjnej oraz zamkniętego obiegu zasobów. Jak opisuje to Autor: *koncepcja ujęcia problematyki transformacji, jako cyklu powiązanych artykułów dotyczących zasad realizowanych w strategii przekształcania współczesnego miasta w miasto ekologiczne, ma pokazać złożoność i synergię jej cząstkowych elementów*.

Cele pracy są przedstawione czytelnie, jest ich dość dużo, mamy dużo różnorodnych publikacji. Autor wylicza kilka z nich: *Celem naukowym wymienionych prac jest zbadanie problematyki transformacji współczesnego miasta w dążeniu do realizacji celu, jakim jest miasto ekologiczne. Tematyka tych zagadnień jest zbieżna z zasadami miasta ekologicznego i dotyczy: zachowania dziedzictwa kulturowego, tożsamości i poczucie miejsca przez rewitalizację i adaptacyjne wykorzystanie istniejącej zabudowy; samowystarczalności w zakresie produkcji żywności i krótkich łańcuchów dostaw, podejścia do łańcucha dostaw produktów o obiegu zamkniętym (w tym agrourbanistyka); recyklingu i odzysku zasobów (odpady jako źródło energii i element kształtowania nowego krajobrazu miasta postindustrialnego)*. Publikacje wyróżniają się dobrze przemyślaną strukturą, która pozwala na łatwe zrozumienie omawianej problematyki. Marzenia dr Wówrzeczkę o zgodność restrukturyzacji terenów przemysłowych z zasadą zachowania dziedzictwa kultury przemysłowej są tu wyrazem wiary Autora w możliwość lepszego przekształcania terenów poprzemysłowych oraz lepszej, jak pokazuje nam Habilitant w swoim projekcie drogi do pozbywania się odpadów przez miasta.

Podsumowując, można stwierdzić, że publikacje autorstwa Kandydata została przygotowana wnikliwie i bardzo starannie. Jak można dostrzec, są one efektem wieloletnich badań nad poszukianiem nowej drogi do projektowania współczesnego miasta. Podjęty przez Autora temat badawczy wydaje się aktualny, szczególnie teraz, kiedy świat staje na krawędzi kolejnych kryzysów ekologicznych. Seria artykułów przedstawia wysoką wartość, zarówno merytoryczną, jak i praktyczną dla architektów oraz urbanistów. Przedstawione w pracy „marzenie” o bezodpadowym mieście, jest dziś tylko utopią, jednak jest to droga, której ludzkość nie może nie docenić i która w kolejnych dekadach musi stać się standardem projektowania. Pro ekologiczne podejście do budowania miasta musi stać się wyznacznikiem nowego podejścia do projektowania i uczynienia z niego drogi do tworzenia lepszej przestrzeni dla ludzi. A może nie tyle lepszej ile jest to jedyny sposób dający szansę na przetrwanie ludzkości. Bruno Zevi pisał, że: *Architektura jest sztuką kształtowania*

przestrzeni. Współczesność każe dopisać jeszcze, że przestrzeń ta musi być przekazana kolejnym pokoleniom do użytkowania i musi być nie tylko piękna, ale i przyjazna. Przyjazna nie tylko dla człowieka, ale dla otaczającego nas świata.

Miejmy nadzieję, że projektowanie miasta bezodpadowego, które dzisiaj, jak sam trochę przekornie nazywa to Autor „utopijne” stanie się w przyszłości realnością. Sam Habilitant podkreśla, że w *procesie przekształcania miasta postindustrialnego na miasto ekologiczne – miasto bezodpadowe, pojawia się pytanie, czy scenariusz generowany przez narzucone z góry cele może zostać zrealizowany?* Świat współczesny jako główne zadanie dla urbanistów widzi naprawianie szkód wyrządzonych w systemie naturalnym środowiska. Jednak jak się wydaje ważnym wyzwaniem, jest konieczność „reindustrializacji” miasta, która powinna prowadzić do ekologicznej produkcji z zamkniętym przepływem materiałów i energii. Opisane przez dr. Wowrzczkę sposoby przekształcania miasta mogą doprowadzić w przyszłości do powstania czegoś, co moglibyśmy nazwać prawdziwym miastem ekologicznym.

6. Uwagi szczegółowe.

Recenzent nie wnosi uwag.

7. Wniosek końcowy.

Podsumowując – pragnienie Habilitanta przeprowadzenia badań dotyczących miasta w okresie transformacji, znalazło odzwierciedlenie w wielu tekstach Jego autorstwa, ale przede wszystkim w serii dwudziestu jeden publikacji oraz w projektach architektonicznych.

Należy stwierdzić, że przedstawione do oceny przez dr. Bogusława Wowrzczkę osiągnięcie naukowe – *Miasto w okresie transformacji – w kierunku miasta ekologicznego (wybrane zagadnienia)* może być przyjęte jako osiągnięcie habilitacyjne. Publikacje mogą być uznana za istotną pozycję dotyczącą dostosowania wymagań związanych z rozwojem współczesnego miasta. Należy podkreślić wagę projektów architektonicznych Pana dr, można je połączyć z pracą naukową Habilitanta a ich waga i uzyskane nagrody pokazują możliwość i potrzebę łączenia pracy naukowej i zawodowej architekta. Jak można dostrzec, zbudowane prace są efektem wieloletnich studiów i badań oraz własnych przemyśleń Habilitanta wspartych jego doświadczeniem zawodowym i dobrej znajomości literatury przedmiotu.

Po analizie dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego i zawodowego oraz publikacji stwierdzam, że Pan dr inż. arch. Bogusław Wowrzcza uzyskał dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i zawodowy wystarczający dla wymagań stawianych kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego. Wykazał się także istotną aktywnością naukową, a jego publikacje oraz inne dokonania wnoszą znaczne wartości w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. Tym samym spełnione zostały warunki sformułowane w aktualnej ustawie i rozporządzeniach dla dopuszczenia Kandydata do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego, o co bez wahania wnosi recenzent.

A handwritten signature in blue ink, consisting of several stylized, connected letters that are difficult to decipher precisely but appear to be a personal name.

Kraków 20 maja 2023.